

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

УДК 334.752:351.86(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.2/22>

Дідич О.Р.

Національний університет «Львівська політехніка»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

У статті досліджено механізми та моделі реалізації державно-приватного партнерства. З'ясовано, що наявні механізми та моделі реалізації державно-приватного партнерства потребують доопрацювання, відносно сфер застосування. Розглянуто різні теоретико-методологічні підходи, які відображаються в моделях взаємодії державного та приватного секторів. Визначено теоретико-методологічні засади моделей державно-приватного партнерства. Проаналізовано теоретико-методологічні засадами моделей державно-приватного партнерства. Досліджено питання моделей державно-приватного партнерства, їх переваг та недоліків, доведена переважаюча економічна складова у наявних моделях державно-приватного партнерства в Україні, яка не завжди дозволяє застосовувати державно-приватне партнерство в інших сферах. Надана коротка характеристика наявним моделям державно-приватного партнерства. Встановлено, що наявні моделі державно-приватного партнерства не дозволяють в повній мірі застосовувати державно-приватне партнерство, саме у сфері національної безпеки. Наведений аналіз стану державно-приватного партнерства в Україні станом на 01.01.2024 рік. Доведено необхідність законодавчого закріплення моделей державно-приватного партнерства відносно сфер застосування. Міжнародний досвід застосування державно-приватного партнерства та моделі застосування державно-приватного партнерства Світовим банком, Євросоюзом, Сполученими Штатами Америки. Характеристика національного законодавства, щодо застосування державно-приватного партнерства, найбільш поширені сфери застосування державно-приватного партнерства відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI та перелік сфер у, яких на практиці успішно застосовувалось державно-приватне партнерство. Сформульовано модель державно-приватного партнерства в Україні на основі Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI.

Виокремлено ключові теоретико-методологічні засади моделей державно-приватного партнерства є а саме: економічний, інституціональний, політичний, стратегічний.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, приватний сектор, моделі державно-приватного партнерства, національна безпека, світовий банк, концесійний договір, теоретико-методологічні засади.

Постановка проблеми. В Україні у багатьох сферах, таких як, національна безпека, кібербезпека, оборона, електронні комунікації, надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я, де держава делегує свої повноваження приватним компаніям та виступає у формі замовника, державно-приватне партнерство не застосовувалось та не визначені моделі застосування. Законом України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI не чітко визначені форми ДПП, незмінним залишається, лише те що, всі форми взаємодії дер-

жави та приватного сектору закріплені на основі договору, однією із сторін якого завжди є держава, територіальні громади в особі відповідних державних органів, органи місцевого самоврядування. У національному законодавстві немає визначення моделі державно-приватного партнерства, враховуючи, що модель це заздалегідь визначений алгоритм роботи, то за аналогією моделлю ДПП слід вважати, визначенні у Законі України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI форми здійснення державно-приватного партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці багатьох вчених наголошують на ефективності та необхідності співпраці між державним та приватним сектором відповідно до моделей державно-приватного партнерства. Останніми роками в Україні спостерігається збільшення уваги науковців до проблем державно-приватного партнерства (далі – ДПП) у сфері національної безпеки України та відсутності моделі державно-приватного партнерства у сфері національної безпеки. Так, основні положення про ДПП у сфері національної безпеки України розглянуті в працях О. Маркеєва, Б.Розвадовського [2], В. Паливоди [5], В. Круглова [4], В. Бойко [1], О.Єрменчука, М. Пальчика [3], Ю. Романюка [36] та інших.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити та обґрунтувати теоретико-методологічні засади моделей державно-приватного партнерства. Доцільність вдосконалення чинної нормативно-правової бази з метою закріплення моделей та механізмів державно-приватного партнерства у сфері національної безпеки України для пришвидшення співпраці держави з приватним сектором.

Виклад основного матеріалу. Державно-приватне партнерство (ДПП) визначається різними теоретико-методологічними підходами, які відображаються в моделях взаємодії державного та приватного секторів. Ключовими теоретико-методологічними засадами моделей державно-приватного партнерства є такі підходи, як: економічний, інституціональний, політичний, стратегічний.

Економічний підхід до моделей державно-приватного партнерства (ДПП) базується на ряді теорій і концепцій економіки. Розглянемо кілька ключових аспектів економічного підходу до моделей ДПП:

1. Теорія оптимального розподілу функцій, відповідно до, якої державно-приватне партнерство розглядається як механізм оптимального розподілу функцій між державним та приватним секторами для досягнення максимальної ефективності та вартості проектів. Ця теорія дає розуміння ефективності ринку та розподілу функцій між різними типами організацій. Допомогає пояснити, як держава та приватний сектор можуть оптимально взаємодіяти у рамках моделей ДПП для досягнення максимальної вартості [6].

2. Теорія трансакційних витрат визначає ДПП, як зусилля з зменшення трансакційних витрат та покращення умов взаємодії між державою та бізнесом. Згідно з теорією, вибір між рин-

ковими та ієрархічними структурами залежить від вартості трансакцій. У контексті ДПП, ця теорія може застосовуватися для раціонального розподілу функцій між державою та приватним сектором для зниження трансакційних витрат [7].

3. Агентська теорія вивчає проблеми агентства, коли існують різні інтереси між власниками та менеджерами підприємства. У контексті ДПП, ця теорія може застосовуватися до розуміння взаємодії держави та приватного сектору, а також до розподілу ризиків та контролю в рамках партнерства [8].

4. Теорія суспільного контракту розглядає взаємодію сторін у контексті неповних контрактів. В зв'язку з ДПП, вона може бути використана для аналізу умов спільного партнерства та невизначеності, яка може виникати при укладанні контрактів між державою та приватними партнерами [9].

Ці теорії надають рамки для розуміння економічних аспектів Державно-приватного партнерства. Вони враховують раціональний розподіл функцій, трансакційні витрати, проблеми агентства та умови суспільного контракту як ключові фактори, що впливають на ефективність та стабільність проектів ДПП.

Інституціональний підхід до моделей державно-приватного партнерства (ДПП) базується на теоріях, які враховують роль інституцій та правил у формуванні відносин між державою та приватним сектором. Розглянемо декілька ключових аспектів цих підходів.

1. Теорія інституціонального дизайну розглядає моделі ДПП, як результат інституціонального дизайну, що визначає правила та інституції, які регулюють взаємодію сторін. Дуглас Сі. Норт є ключовим фігурантом у розвитку теорії інституціонального дизайну. Він розглядає важливість інституцій у формуванні економічного середовища та розвитку. В контексті ДПП, інституціональний підхід допомагає розуміти роль правил та норм у взаємодії між державою та приватним сектором [10].

2. В теорії зацікавлених груп аналізується вплив групових інтересів на формування політики. У контексті ДПП, ця теорія може бути використана для розуміння, як різні інституції та групи можуть взаємодіяти у формуванні та реалізації проектів [11].

3. Теорія інституціональних лазнець, вказує на важливість створення інклюзивних інституцій для розвитку. В контексті ДПП, ця теорія може застосовуватися до розуміння того, як інституційні структури впливають на ефективність парт-

нерства. Інституціональний підхід до ДПП дозволяє розглядати взаємодію держави та приватного сектору через призму інституційних структур та правил. Відомі теоретики, такі як Дуглас Норт, Манкур Олсон, Дарон Ачемоглу та Джеймс Робінсон, допомагають визначити важливі аспекти інституціонального підходу, які впливають на розвиток та реалізацію ДПП-проектів [12].

4. Теорія патерналізму, ДПП вбачає в собі активну роль держави у створенні умов для партнерських відносин, забезпечуючи певний рівень захисту та регулювання.

Політичний підхід до моделей державно-приватного партнерства (ДПП) акцентує увагу на впливі політичних факторів та взаємодії між державою та приватним сектором.

1. У теорії політичних відносин ДПП вважається виразом взаємодії політичних інтересів, де держава та приватний сектор домовляються про спільний підхід до вирішення конкретних питань. У контексті ДПП, це може означати аналіз взаємодії між державою та приватним сектором в рамках ширшої політичної системи [13].

2. Теорія розподілу влади розглядає, як влада розподіляється в суспільстві. В контексті ДПП, це може вказувати на процеси прийняття рішень, в яких держава та приватний сектор домовляються про розподіл ресурсів та влади [14].

3. Теорія соціального контракту розглядає ДПП, як угода між державою та бізнесом, що передбачає спільний внесок у досягнення спільних цілей. Класичні теорії суспільного контракту розглядають укладення угоди між громадянами та владою. У контексті ДПП, це може аналізуватися як угода між державою та приватним сектором щодо спільного ресурсу та взаємовигідної співпраці [15].

4. Теорія соціального конструкціонізму акцентує увагу на тому, як ідеї та соціальні конструкції впливають на політичні процеси. В контексті ДПП, це може означати, що сприйняття партнерства між державою та бізнесом формується соціокультурними чинниками [16].

Політичний підхід до ДПП допомагає розуміти, як політичні інституції, процеси та відносини впливають на взаємодію між державою та приватним сектором. Вказані теорії вказують на значення політичних факторів у формуванні та реалізації проектів ДПП.

Стратегічний підхід до моделей Державно-приватного партнерства акцентує увагу на плануванні та досягненні стратегічних цілей у взаємодії держави та приватного сектору. До стратегічного

підходу слід віднести декілька розглянутих нижче теорій.

1. Теорія стратегічного управління розглядає ДПП як стратегічне партнерство, де обидві сторони вносять свої унікальні ресурси та компетенції для досягнення спільної мети. В контексті ДПП, це може вказувати на потребу визначення стратегічних цілей та переваг для успішної взаємодії держави та приватного сектору [17].

2. Теорія стейкхолдерського управління ДПП враховує інтереси всіх стейкхолдерів, забезпечуючи їхню активну участь у процесі прийняття рішень та реалізації проектів. Теорія стейкхолдерського управління вказує на важливість врахування інтересів всіх стейкхолдерів при прийнятті стратегічних рішень. В контексті ДПП, це може вказувати на врахування потреб та очікувань всіх учасників партнерства [18].

3. Теорія ресурсної залежності вказує на вплив зовнішніх ресурсів на стратегічне управління. У контексті ДПП, це може вказувати на важливість забезпечення взаємодопомоги та взаємовигідної залежності між державою та приватним сектором [19].

4. Теорія стратегічного партнерства вказує на важливість створення стратегічних зв'язків для досягнення спільних цілей. В контексті ДПП, це може визначати потребу у розробці партнерських стратегій для досягнення стратегічних цілей національного розвитку [20]. Стратегічний підхід до ДПП визначає важливість визначення стратегічних цілей, аналізу конкурентних переваг, врахування інтересів стейкхолдерів та взаємовигідної залежності. Вказані теорії допомагають визначити ключові аспекти стратегічного управління в контексті ДПП.

Теоретико-методологічні засади моделей ДПП різноманітні і відображають широкий спектр підходів в економіці, політиці та управлінні. Вони визначають роль держави та бізнесу, механізми управління конфліктами і регулювання, а також стратегії досягнення спільних цілей у контексті державно-приватного партнерства.

Беручи до уваги моделі державно-приватного партнерства, то їх також є багато. Відсутність однієї моделі ДПП, яка могла би бути універсальною та використовуватись у всіх випадках, зумовлено тим, що державно-приватне партнерство використовується у різних сферах діяльності та різних країнах, де на вибір моделі впливають безліч об'єктивних та суб'єктивних обставин. Враховуючи, що вибір моделі застосування державно-приватного партнерства, це одна із найважливіших завдань при реалізації проектів ДПП,

розглянемо, які є моделі ДПП та їх особливості застосування.

Класифікації моделей ДПП, яка застосовується Світовим банком при реалізації інфраструктурних проектів, що характеризує основні принципи розподілу ризиків між приватним сектором і державою [21]:

1. «Контракти на управління і оренду» (Management and Lease Contracts) – модель державно-приватного партнерства, яка передбачає управління державним інфраструктурним об'єктом на фіксований період часу, приватною компанією. Держава залишає за собою право власності й обов'язок фінансуванн. Дана модель поділяється на:

– «Контракт на управління» (MC – Management Contract);

– «Договір оренди» (LC – Lease Contract);

2. «Концесії» (Concessions) – модель державно-приватного партнерства, яка передбачає, управління приналежної державі власності (інфраструктурного об'єкта) і значні інвестиційні ризики протягом певного періоду, які бере на себе приватний сектор. Дана модель поділяється на:

– «Відновлення (реконструкція), експлуатація й передавання» (ROT – Rehabilitate, Operate and Transfer);

– «Відновлення, оренда й передача» (RLT – Rehabilitate, Lease or Rent and Transfer);

– «Будівництво, відновлення (реконструкція), управління і передача» (BROT – Build, Rehabilitate, Operate and Transfer);

3. «Проекти «з чистого аркуша» (Greenfield Projects) – передбачає здійснення будівництва і експлуатації нового інфраструктурного об'єкта приватною компанією або спільним державно-приватним підприємством, протягом періоду контракту після закінчення якого об'єкт може бути повернутий державі. До даної групи належать такі моделі:

– «Будівництво, оренда і передача» (BLT – Build, Lease and Transfer);

– «Будівництво, експлуатація і передача» (BOT – Build, Operate and Transfer);

– «Будівництво, володіння й експлуатація» (BOO – Build, Own, and Operate);

– «Комерсант» (Merchant);

– «Оренда» (Rental);

4. «Передача активів» (Divestitures) – у державного підприємства приватна компанія купує пакет акцій, що володіє інфраструктурним об'єктом, через публічний продаж активів, програми приватизації та інші механізми. У дану групу входять дві моделі:

– «Повна» (Full);

– «Часткова».

Рис. 1. Модель державно-приватного партнерства Світового банку

Джерело: [23]

У країнах Європейського Союзу при реалізації інфраструктурних проектів використовуються моделі ДПП, які дещо відрізняються від наведеної вище класифікації, здебільшого, ступенем залучення і передачі ризиків проекту від держави приватному сектору [24].

Такими основними моделями ДПП в Євросоюзі є: сервісний контракт; контракт на управління і експлуатацію; орендний договір; будівництво «під ключ»; проектування, будівництво, фінансування і експлуатація.

«Сервісний контракт» (Service Contract) – угода між державним органом і приватною компанією про передавання простих, короткострокових експлуатаційних державних потреб. Управління та інвестиційні зобов'язання залишаються у держави, що зберігає за собою фінансові ризики, ризики залишкової вартості основних засобів та ін. Навзаєм держава одержує висококваліфіковані послуги приватного сектора з експлуатації транспортного об'єкта, забезпечуючи тим самим деяку економію бюджетних експлуатаційних витрат у порівнянні з експлуатацією даного об'єкта державною структурою. Крім того, у держави залишається функція контролю якості послуг, які надаються приватним сектором при експлуатації інфраструктурного об'єкта. Дана модель, як правило, застосовується для збору плати з користувачів інфраструктурним об'єктом, що забезпечують населення транспортними послугами тощо.

«Контракт на управління і експлуатацію» (O&MC – Operation and Management Contract) – угода між державним органом і приватною компанією, відповідно до якої відповідальність за

управління і експлуатацію інфраструктурного об'єкта передається приватному сектору.

«Орендний договір» (Leasing) – угода, при якій приватна компанія одержує доходи, згенеровані державним активом – інфраструктурним об'єктом, в обмін на фіксовані орендні платежі і обов'язок експлуатувати об'єкт, підтримуючи його в працездатному стані (експлуатаційній готовності). Оскільки при цьому ризики попиту приймає на себе приватна сторона, то вона, безумовно, зацікавлена в досягненні максимальної експлуатаційної ефективності. Однак дана угода може стати прибутковою для приватної компанії тільки в тому випадку, якщо надавані нею при експлуатації інфраструктурного об'єкта послуги відповідатимуть вимогам, пропонованим з боку користувачів цими послугами. У держави при цьому залишаються будівельні ризики з модернізації об'єкта і капітального ремонту, а також фінансові ризики. Ця модель ДПП є найбільш вдалою при наданні послуг громадським транспортом. У більш складних орендних моделях, таких як ВВО, LDO або WAA, як правило, будівельні ризики передаються приватній компанії-оператору, що відповідно знімає даний тягар з держави.

«Будівництво «під ключ» (Turnkey Procurement) або «Будівництво, експлуатація і передача» (BOT – Build, Operate and Transfer) є інтегрованою моделлю державно – приватного партнерства, при якому приватний сектор бере на себе відповідальність за проектування, будівництво і експлуатацію інфраструктурного проекту [25]. Об'єднання при цьому всіх можливих на різних стадіях реалізації проекту ризиків у рамках одного договору, з одного боку, не вимагає від держави значних бюджетних асигнувань на експлуатацію об'єкта, а з іншого – спонукає приватну сторону до збільшення ефективності реалізації такого проекту. Дана модель зобов'язує приватну компанію брати до уваги операційні витрати на етапі проектування й будівництва, чим стимулює до кращого планування і управління бізнес-процесами всередині компанії. Модель «Будівництво, експлуатація і передача» більш підходить для реалізації інфраструктурних проектів у галузях водопостачання і каналізації, переробки сміття тощо, однак для відображення специфічних потреб проекту може бути трансформована в моделі BOOT, BROT, BLOT або BOT [26].

«Проектування, будівництво, фінансування і експлуатація» (DBFO – Design, Build, Finance, and Operate) – модель, у якій приватний партнер проектує інфраструктурний об'єкт відповідно до вимог державних органів, фінансує його будівництво, потім переходить до фази експлуатації. Після закінчення терміну контракту активи можуть бути повернуті

державі, якщо це передбачено умовами контракту. Ця модель добре підходить для реалізації проектів в автодорожній галузі, водопостачанні й каналізації, переробці сміття, тобто таких проектів, де за надані послуги можливий збір плати з користувачів [27].

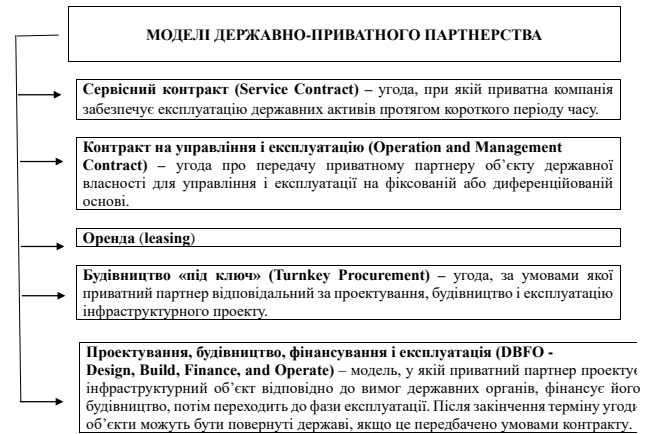

Рис. 2. Модель державно-приватного партнерства Європейського Союзу

Джерело: [28]

У Сполучених Штатах Америки найчастіше використовуються три моделі ДПП: проектування і будівництво; проектування, будівництво і експлуатація/утримання; будівництво, експлуатація і передача. Найпоширеніші моделі ДПП, які застосовуються в США, відрізняються, насамперед, характером розподілу відповідальності між державним і приватним сектором, що включає і різноманітні ризики. Зазначимо, що одна частина моделей більше підходить для будівництва нових об'єктів, інша – для експлуатації або реконструкції існуючих, третя має змішаний характер [29].

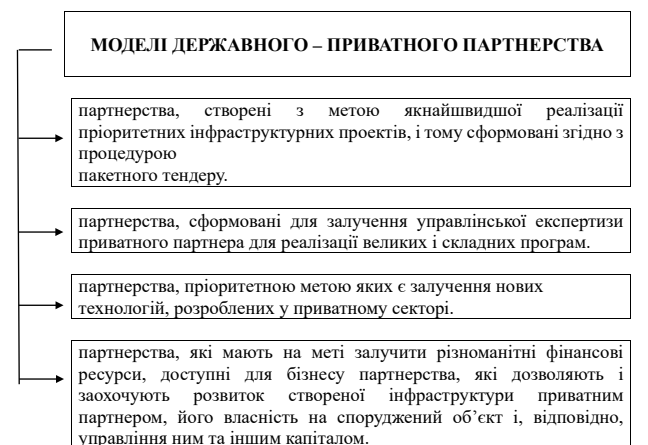

Рис. 3. Модель державно-приватного партнерства США

Джерело: [30]

Модель державно-приватного партнерства за суб'єктом фінансування та власності можливо трансформувати та використовувати у будь-якій сфері.

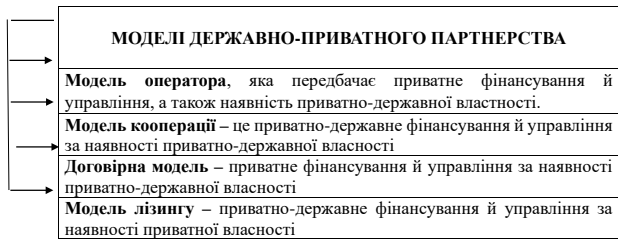

Рис. 4. Модель державно-приватного партнерства за суб'єктом фінансування та власності

Джерело: [31]

У сфері природогосподарювання найчастіше використовують такі моделі ДПП, як:

Рис. 5. Моделі державно-приватного партнерства природогосподарювання

Джерело: [32]

Моделі державно-приватного партнерства, розглянуті вище, застосовуються переважно при реалізації інфраструктурних проектів, хоча на теперішній час у зарубіжних країнах механізми державно-приватного партнерства застосовуються майже у всіх сферах діяльності, таких як:

- виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;
- будівництво та/або експлуатація авто-страд, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів

і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;

- машинобудування;
- збір, очищення та розподілення води;
- охорона здоров'я;
- туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт;
- забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;
- управління відходами, крім збирання та перевезення;
- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;
- надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом;
- виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції;
- встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб;
- надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я;
- управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини;
- донорство крові та/або компонентів крові, заготівля, переробка, тестування, зберігання, розподіл і реалізація донорської крові та/або компонентів крові;
- електронні комунікації;
- кібербезпеки;
- оборони;
- національної безпеки та інші.

В Україні список сфер застосування хоч і визначений у Законі України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI [34] та на практиці успішне застосування державно-приватного партнерства було лише у деяких сферах, таких як:

- виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;
- збір, очищення та розподілення води;
- охорона здоров'я;
- туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт.

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2024 на умовах ДПП укладено 198 договорів, з яких реалізується 22 договори (10 – концесійних договорів, 6 – договорів про спільну діяльність, 6 – інші договори), 166 договорів не реалізується (115 – не

виконується, 51 – розірвані / закінчився термін дії), 10 призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації [33].

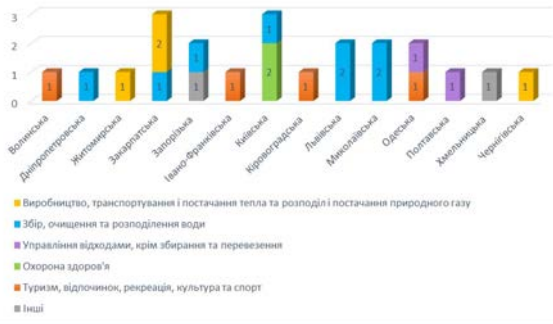

Рис. 6. Стан державно-приватного партнерства в Україні станом на 01.01.2024

Джерело: [33]

На вибір моделі застосування державно-приватного партнерства впливає низка чинників, насамперед це – сфера реалізації проекту, країна у якій реалізується проект, соціально-економічний розвиток країни, стан законодавства, рівень корупції, рівень добробуту населення, ризики та гарантії, як для державного так і для приватного партнера, рівень впровадження механізмів державно-приватного партнерства у країні де планується реалізувати проект ДПП. Від вибору моделі, залежить на скільки успішним буде проект державно-приватного партнерства. В Україні у багатьох сферах, таких як, національна безпека, кібербезпека, оборона, електронні комунікації, надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я, де держава делегує свої повноваження приватним компаніям та виступає у формі замовника, державно-приватне партнерство не застосовувалось та не визначені моделі застосування. Законом України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI [34] не чітко визначені форми ДПП, незмінним залишається, лише те що, всі форми взаємодії держави та приватного сектору закріплені на основі договору, однією із сторін якого завжди є держава, територіальні громади в особі відповідних державних органів, органи місцевого самоврядування. У національному законодавстві немає визначення моделі державно-приватного партнерства, враховуючи, що модель це заздалегідь визначений алгоритм роботи то за аналогією моделлю ДПП слід вважати, визначенні у Законі України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI форми здійснення державно-приватного партнерства [34].

Висновки. Отже, на підставі вище викладеного слід вважати, що в Україні, відповідно до

Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI, є такі моделі ДПП, як [34]:

1. Концесійний договір, укладення якого регламентується цивільним кодексом України, господарським кодексом України, законом України «Про концесії», законом «Про будівництво і експлуатацію автомобільних доріг», численними постановами Кабінету Міністрів України, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) здійснювати його управління(експлуатацію) з метою задоволення громадських потреб.

До умов договору концесії концесіодавець надає концесіонеру права, а останній відповідно бере на себе зобов'язання на створення(будівництво) та (або) управління(експлуатацію) об'єкта концесії. Ця ознака показує різницю між договором концесії та такими схожими правовими інститутами як договори найму, оренди та фінансового лізингу. У найм (фінансовий лізинг, оренду) власником надається майно, що необхідне наймачу (лізингоодержувачу, орендарю), в тому числі для здійснення підприємницької та іншої діяльності, і яке було створене до моменту укладання договору про його використання. Натомість в концесію передається право на створення (будівництво або добудову) майна (об'єкта концесії) і на подальше його використання (управління, експлуатацію) концесіонером з метою отримання прибутку.

Отже, концесія поєднує в собі ознаки підядру (наприклад виконання на власний ризик робіт із будівництва доріг за завданням концесіодавця) та інститутів найму, оренди, фінансового лізингу (строкове, платне володіння і користування дорогою).

2. Договір управління майном (виключно за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера), який передбачений Цивільним кодексом України, та є передачею органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування майна в управління приватним особам на конкретний строк, а приватні особи за плату зобов'язуються здійснювати управління цим майном від свого імені, але в інтересах органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. За замовчуванням строк договору управління майном (за відсутності

вказівки на строк у договорі) становить п'ять років.

3. Договір про спільну діяльність, за яким відповідно до Цивільного кодексу України сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законам.

4. Інші договори передбаченні цивільним кодексом України, господарським кодексом України та іншими Законами України, законодавчими актами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Договір, укладений у рамках державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються відповідно до цивільного законодавства України.

МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	ВИДИ ДОГОВОРІВ	РЕГЛАМЕНТУЮТЬСЯ	СУТЬ ДОГОВОРУ
	Концесійний договір	цивільним кодексом України, господарським кодексом України, законом України «Про концесії»	Відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строків основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (здійснювати його управління (експлуатацію) з метою задоволення громадських потреб
	Договір управління майном	цивільним кодексом України	відповідно до якого передачею органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування майна в управління приватним особам на конкретний строк, а приватні особи за плату зобов'язуються здійснювати управління цим майном від свого імені, але в інтересах органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування
	Договір про спільну діяльність	цивільним кодексом України	відповідно до якого сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законам
	Інші договори	цивільним кодексом України, господарським кодексом України.	договір, укладений у рамках державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються відповідно до цивільного законодавства України.

Рис. 7. Модель державно-приватного партнерства в Україні

Джерело: сформовано авторами за даними [34]

Список літератури:

1. Бойко В. О. Європейський досвід державно-приватного партнерства: підходи до формування та нормативно-правові засади. Стратегічні пріоритети. 2019. № 1(49). С. 28–36.
2. Маркеєва О. Д., Розвадовський Б. Л., Держава та приватний сектор на захисті національної безпеки: від взаємодії до партнерства : аналіт. доп. / Київ: НІСД, 2021. 72 с.
3. Єрменчук О. П., Пальчик М. Л. Проблемні аспекти правового регулювання державно-приватного партнерства у сфері захисту критичної інфраструктури. URL: http://academy.ssu.gov.ua/ua/page/page_1581342397.htm
4. Круглов В. В. Роль державно-приватного партнерства у сфері безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 12. С. 107–110.
5. Приватні розвідувальні компанії: іноземний досвід залучення приватного сектору до виконання завдань розвідки : аналіт. доп. / В.О.Паливода. – Київ : НІСД, 2022. – 20 с.
6. Рональд Коуз, Природа фірми: стаття. 1937.
7. Олівер Вільямсон, “Ринки і ієрархія: аналіз та антитрестові наслідки” 1975.
8. Michael Jensen та William Meckling "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure" 1976.
9. Oliver Hart та John Moore "Foundations of Incomplete Contracts" 1990.
10. Douglass C. North "Institutions, Institutional Change and Economic Performance" 1990.
11. Mancur Olson, "The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups" 1965.
12. Daron Acemoglu та James A. Robinson "Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty" 2012.
13. David Easton "A Framework for Political Analysis" 1965.
14. Harold D. Lasswell "Politics: Who Gets What, When, How" 1936.
15. John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Thomas Hobbes "Two Treatises of Government" (John Locke), "The Social Contract" (Jean-Jacques Rousseau), "Leviathan" (Thomas Hobbes).
16. Alexander Wendt "Social Theory of International Politics" 1999.
17. Michael Porter "Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors" 1980.
18. R. Edward Freeman "Strategic Management: A Stakeholder Approach" 1984.
19. Jeffrey Pfeffer та Gerald R. Salancik "The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective" 1978.
20. Andrew Inkpen та Anand Ramachandran "Creating Strategic Partnerships" 2006.
21. Review of the Public-private partnerships. World Bank. URL: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreCountry.aspx
22. Павлюк К. В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К. В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2010. – № 17. – С. 10–19.
23. Worldbank (2018), available at: <http://ppi.worldbank.org/> (Accessed 29 Nov 2018).
24. INTOSAI Working Group on the Audit of Privatisation, Economic Regulation and Public Private Partnerships URL: <http://www.nao.org.uk/nao/intosai/wgap/pppdraft.htm>.3, с. 65–67.

25. Renda A., Schrefler L. Public-Private Partnerships: Models and Trends in the European Union [Text]. The European Parliament, 2005.
26. Dewatripont M. Legros P. Public-private partnerships: contract design and risk transfer. European Investment Bank (EIB) Papers. 2005. Vol. 10. No. 1. Pp. 120–145. 5, с. 120–145.
27. Telford G. T. Public-private partnerships around the world. N.Y.: Nova Science Publishers, 2011.; 7 Public-Private Partnership: PPPs Defined [Electronic resource] / United States Department of Transportation, Federal Highway Administration. 2008. URL: <http://www.fhwa.dot.gov/ppp/defined.htm>.]
28. Renda A. Public#Private Partnerships: Models and Trends in the European Union [Text] / A. Renda, L. Schrefler. – The European Parliament, 2005. – pp. 65–67.
29. Балюк О. О. Теорія Честера Ірвінга Барнарда та державно-приватне партнерство. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2012. С. 13–18.
30. Сімак С.В. Світовий досвід організації державно-приватного партнерства / С.В. Сімак // *Наукові праці Науково-методичний журнал Чорноморський державний університет ім. Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". серія "Державне управління". Випуск 223/201. Том 235. – С. 88–94.*
31. Мащенко М., "Аналітичний огляд моделей державно-приватного партнерства у розрізі забезпечення інвайроментальної безпеки", «Агросвіт № 24, 2018», http://www.agrosvit.info/pdf/24_2018/6.pdf.
32. Мішеніна Н.В. Розвиток механізмів державно-приватного партнерства у сфері природогосподарювання в умовах децентралізації / Н.В. Мішеніна, І.Є. Ярова, Г.А. Мішеніна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/ mmi2017_1_319_330.pdf](http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2017_1_319_330.pdf).
33. Міністерство економіки України, Стан здійснення ДПП в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>.
34. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#n44>.
35. Про Національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2 469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241
36. Романюк Ю. П., Паливода В. О. Роль недержавних інституцій у зміцненні сектору безпеки і оборони держави. *Стратегічна панорама*. 2020. № 1–2. С. 21–28.
37. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні. 2020. С. 52, https://ipa.karazin.ua/wpcontent/themes/kbuapa/filesforpages/science/kvv_dis_20202606.pdf

Didych O.R. THEORETICAL-METHODOLOGICAL BASIS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP MODELS

The article examines the mechanisms and models of public-private partnership implementation. It was found that the existing mechanisms and models of implementation of public-private partnership need to be refined, in terms of areas of application. Various theoretical and methodological approaches are considered, which are reflected in the interaction models of the public and private sectors. The theoretical and methodological foundations of public-private partnership models have been determined. The theoretical and methodological principles of public-private partnership models are analyzed. The issue of public-private partnership models, their advantages and disadvantages has been studied, the prevailing economic component in the existing public-private partnership models in Ukraine has been proven, which does not always allow the use of public-private partnership in other areas. A brief description of existing models of public-private partnership is given. It has been established that the existing models of public-private partnership do not allow the full application of public-private partnership, especially in the field of national security. The analysis of the state of public-private partnership in Ukraine as of January 1, 2024 is provided. The need for legislative consolidation of public-private partnership models in relation to the fields of application has been proven. International experience of using public-private partnership and models of using public-private partnership by the World Bank, the European Union, and the United States of America. Characteristics of national legislation regarding the application of public-private partnership, the most common areas of application of public-private partnership in accordance with the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" dated 07.01.2010 No. 2404-VI and a list of areas in which public-private partnership has been successfully applied in practice private partnership. A model of public-private partnership in Ukraine was formulated based on the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" dated 07.01.2010 No. 2404-VI.

The key theoretical and methodological principles of public-private partnership models are highlighted, namely: economic, institutional, political, strategic.

Key words: public-private partnership, private sector, models of public-private partnership, national security, world bank, concession agreement, theoretical and methodological principles.